

Riktlinje för forskning och utveckling (FoU)
vid Utbildningsförvaltningen, Piteå kommun

Antagen av BUN 230531 (Dnr 23BUN84)



Riktlinje för forskning och utveckling (FoU)

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

0911-69 60 00

www.facebook.com/pitea.se

www.pitea.se/forskningochutveckling



Piteå kommun



Riktlinje för forskning och utveckling (FoU) vid Utbildningsförvaltningen, Piteå kommun

Barn-och utbildningsnämnden antog 2014 en strategi för forskning och utveckling: *Skolans utveckling, vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet – Strategi för forskning och utveckling i Piteå kommuns skolor*. På förvaltningsnivå har det utifrån strategin utformats strukturer och inrättats olika funktioner samt genomförts aktiviteter för att främja forskning och utveckling (se bilaga 1). Denna riktlinje (Dnr 23BUN84), som innehåller syfte, målområden och handlingsplaner för FoU-arbetet vid Utbildningsförvaltningen, ersätter den tidigare strategin från 2014. Riktlinjen gäller för hela Utbildningsförvaltningens verksamheter, det vill säga förskola, grundskola och gymnasieskola, inklusive elevhälsan. Verksamheterna kallas härnäst för samlingsbegreppet förskola och skola och lärarna i de olika verksamheterna benämns med det gemensamma begreppet lärare.

Bakgrund till arbetet med FoU i förskola och skola

För att sätta in riktlinjen i en kontext ges först en bakgrund till FoU i förskola och skola på nationell nivå. På ett nationellt plan har FoU i förskola och skola fått en större betydelse under tioårsperioden sedan 2010 års skollag, som betonar att utbildningen i förskola och skola ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (SFS 2010:800, 5§). Parallellt med skollagens införande har också praktisknära forskning kommit att få större genomslagskraft hos skolhuvudmän och vid universitet bland annat genom en nationell försöksverksamhet *Utbildning Lärande Forskning (ULF)* som pågått mellan åren 2017–2021 och som nu avses att permanentas (Dir. 2017/U2015/03573/UH, U2017/01129/UH). Försöksverksamheten syftar till att främja samverkan mellan universitet och skolhuvudmän. Praktisknära forskning bygger på samverkan mellan forskare och yrkesverksamma samt att forskningen och utvecklingsarbetet utgår från de områden och frågor som professionella i förskola och skola identifierat som viktiga att arbeta med (Bergmark & Graeske, 2022; Carlgren, 2019).

I och med skrivningen i skollagen om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet ökar de vetenskapliga kraven på lärare och rektorer då de ska omsätta lagen i undervisnings- och ledarskapspraktiken. Det innebär också höga förväntningar på att de professionella har kompetens att bidra till utveckling av verksamheten. Det finns forskning som pekar på behov av kompetensutveckling både vad gäller vetenskaplighet och utvecklingskompetens hos lärare och rektorer (Bergmark & Hansson, 2021; Rapp m.fl., 2017).

Syfte, målsättningar och handlingsplan för FoU-riktlinje vid Utbildningsförvaltningen

Det övergripande syftet med FoU-riktlinjen är att öka lärares och rektorers vetenskapliga kompetens och utvecklingskompetens. Att lärare och rektorer utvecklar sina kompetenser förväntas i förlängningen bidra till att utbildningen i förskolan och skolan i Piteå får en ännu högre måluppfyllelse. FoU-arbetet förväntas även bidra till att fler personer vill arbeta som



lärare och rektorer i Piteå kommun och att de verksamma väljer att stanna kvar, vilket är av stor betydelse för den framtida kompetensförsörjningen

Denna riktlinje ska förstås i relation till de omvärldsutmaningar som Piteå kommun och många andra kommuner står inför, exempelvis lågkonjunktur, klimatförändringar, krig och oroligheter. I norra Sverige pågår också den gröna omställningen och stora industrisatsningar, vilket antas innebära inflyttning till länet och ökat behov av lärare och rektorer. För att kommunen ska vara en attraktiv arbetsgivare och en plats där personer väljer att bo, behöver utbildningen i förskola och skola hålla hög kvalitet. Trots olika utmaningar har Utbildningsförvaltningen höga ambitioner med det strategiska och konkreta FoU-arbetet, eftersom det är ett lagstadgat krav att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det är också angeläget att arbeta med FoU i förskola och skola genom olika kompetensutvecklingsinsatser som avser att bidra till ökad professionalitet och högre kvalitet i utbildningen samt kompetensförsörjning.

FoU-riktlinjen visar på Utbildningsförvaltningens långsiktiga plan för FoU i förskola och skola. För att konkretisera riktlinjen har målsättningar i fyra målområden tagits fram, vilka presenteras nedan.

Målområde 1: Kompetens i forsknings- och utvecklingsarbete

Området omfattar utveckling av kunskaper om forsknings- och utvecklingsarbete: exempelvis ökad vetenskaplig kompetens och kompetens att driva utvecklingsarbete i praktiken. Ökad kompetens inom detta område avser att bidra till att utveckla utbildningen i förskola och skola, vilket i förlängningen förväntas leda till ökad måluppfyllelse.

Mål för området

- Ökad vetenskaplig kompetens hos lärare och rektorer samt kompetens att driva utvecklingsarbete.
- Ökat antal lärare och rektorer som deltar i kompetensutveckling som anordnas i Utbildningsförvaltningens regi eller genom universitetsutbildningar.

Handlingsplan för att nå målen under perioden

- Att anordna kompetensutveckling utifrån identifierade behov, exempelvis nätverksträffar, forskningscirklar, aktionsforskningsprojekt samt att skapa möjligheter för deltagande i de aktiviteter som ordnas.
- Att utifrån identifierade behov skapa förutsättningar för deltagande i kompetensutveckling i samverkan med universitet, exempelvis poängkurser, magisterutbildning och forskarutbildning.
- Att anordna introduktionsträffar om FoU för nya lärare och rektorer.

Ansvar

Vetenskaplig ledare och biträdande vetenskaplig ledare ansvarar för att i samverkan med avdelningschefer, rektorer och lärare identifiera behov av olika former av kompetensutveckling samt att anordna aktiviteter som möter dessa behov. De ansvarar också för att vägleda lärare och rektorer i arbetet med att finna lämpliga befintliga utbildningar. Om lämpliga



utbildningar saknas kan samverkan med universitet initieras för att skapa nya utbildningar som efterfrågas av lärare och rektorer.

För att öka antalet deltagare i olika former av kompetensutveckling är det viktigt att innehållet upplevs som relevant för lärare och rektorer samt att det finns praktiska förutsättningar. Vetenskaplig ledare och biträdande vetenskaplig ledare ansvarar för att i dialog med lärare och rektorer ta fram relevant innehåll i de kompetensutvecklingsinsatser som anordnas. Rektoreorna har ansvar för att skapa förutsättningar för deltagande i aktiviteterna.

Målområde 2: Formaliserade tjänster och uppdrag som tillvaratar FoU-kompetens

Området handlar om att lärare eller rektorer som har tillgodogjort sig kunskaper och erfarenheter om FoU ska ges möjlighet att gå in i nya professionella uppdrag, exempelvis genom att anta olika roller och få förändrade ansvarsområden under sitt yrkesliv. Formaliserade tjänster eller uppdrag, kan bidra till att kommunen blir en attraktiv arbetsgivare för lärare och rektorer.

Mål för området

- Bibehållande av befintliga eller inrättande av nya formaliserade tjänster.
- Bibehållande av befintliga eller inrättande av nya formaliserade tidsbegränsade uppdrag.

Handlingsplan för att nå målen under perioden

- Att utvärdera betydelsen av befintliga tjänster och uppdrag.
- Att identifiera behovet av andra tjänster och uppdrag.
- Att genomföra strategiska satsningar internt eller söka externa medel för att finansiera tjänsterna och uppdragen.

Ansvar

Utvärdering av tjänster och uppdrag sker i olika former, exempelvis via verksamhetsberättelser, kvalitetsrapporter och specifika utvärderingar. Ansvar för att utvärderingar genomförs ligger hos verksamhetschef utveckling och vetenskaplig ledare.

Målområde 3: Intern och extern samverkan inom FoU

Området berör olika former av samverkan inom FoU: internt inom Utbildningsförvaltningen samt mellan Utbildningsförvaltningen och andra förvaltningar. Även extern samverkan inryms i detta område, till exempel med lärosäten, regionala aktörer och skolmyndigheter. Samverkans innehåll berör forskning och utveckling inom utbildning och undervisning, och bestäms av medverkande parter och kännetecknas av att den är symmetrisk och komplementär.

Mål för området

- Bibehållande och fördjupning av befintlig samverkan om FoU.



- Utvecklande av nya former för samverkan och identifiering av nya samverkanspartners.

Handlingsplan för att nå målen under perioden

- Att erbjuda forum för dialog och därigenom identifiera gemensamma intresseområden inom FoU i förskola och skola.
- Att upprätta formella samverkansavtal.
- Att utarbeta gemensamma ansökningar om medel.
- Att utse representanter i olika grupper som bygger på samverkan.

Ansvar

Verksamhetschef utveckling, vetenskaplig ledare och biträdande vetenskaplig ledare ansvarar för att skapa forum för dialog med interna och externa parter. Förvaltningschef och verksamhetschef utveckling ansvarar för att formella samverkansavtal ingås om så är aktuellt. För gemensamma ansökningar ansvarar verksamhetschef utveckling, vetenskaplig ledare och biträdande vetenskaplig ledare i samråd med representanter från verksamheten. Förvaltningschef eller vetenskaplig ledare ansvarar för att Utbildningsförvaltningen är representerad i olika grupper där samverkan sker.

Målområde 4: Kommunikation och spridning av FoU

Området innebär att sprida kunskaper om och erfarenheter av arbetet med FoU vid Utbildningsförvaltningen till interna och externa aktörer lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Kommunikation och spridning kan ske i varierande former och i olika forum med specifika målgrupper.

Mål för området

- Utbildningsförvaltningens arbete med FoU når ut till fler personer som berörs av eller specifikt arbetar med dessa frågor inom förskola, skola och universitet.
- Fler lärare och rektorer presenterar resultat av FoU-arbete i kollegiet eller utanför den egna verksamheten.

Handlingsplan för att nå målen under perioden

- Att kommunicera och sprida resultat av FoU-arbete muntligt och skriftligt genom exempelvis Utbildningsförvaltningens seminarier, MOLF-talk och Utbildningsförvaltningens populärvetenskapliga tidskrift, *Fufos*, eller via externa sammanhang som konferenser (nationella och internationella) samt publikationer.
- Att frågor som rör FoU återkommande finns på agendan vid interna möten och samtal.
- Att arbeta för att FoU är en naturligt integrerad del av det systematiska kvalitetsarbetet (SKA).



- Att inventera vilka FoU-processer som pågår inom Utbildningsförvaltningen och att sedan uppmuntra representanter från olika förskolor och skolor att presentera sitt arbete muntligt eller skriftligt.

Ansvar

Ansvariga för detta målområde är personer på alla nivåer i förvaltningen som arbetar med FoU-frågor samt externa aktörer som samverkar med Utbildningsförvaltningen. Ledamöter i PUR har ett särskilt ansvar för att sprida kunskaper om det FoU-arbete som pågår, särskilt om det strategiska arbete som PUR bedriver och som bygger på verksamhetens behov. Rektorerna har en betydande roll för kommunikation och spridning i och med att de leder och styr verksamheten i förskola och skola och har ansvar för det systematiska kvalitetsarbetet. Verksamhetschef utveckling, vetenskaplig ledare och biträdande vetenskaplig ledare ansvarar för att koordinera, ta initiativ till och genomföra olika kommunikations- och spridningsinsatser internt och externt.

Förutsättningar för genomförande av riktlinjen

För att kunna genomföra ovanstående handlingsplaner krävs praktiska förutsättningar och olika former av stödstrukturer, till exempel handledning, mötesplatser och kanaler för spridning och erfarenhetsutbyte. Gynnsamt för FoU-arbetet är höga förväntningar på de möjligheter som FoU kan bidra med för utbildning och undervisning i förskola och skola. Det är också av stor betydelse att sådant arbete prioriteras av aktörer på alla nivåer i styrkedjan (av politiker, förvaltningsledning, rektorer och lärare). Förhoppningen är att alla lärare och rektorer som så önskar ska ges möjlighet att efter ambition och kunskapsnivå delta i olika FoU-aktiviteter. Ekonomiska förutsättningar för FoU-arbetet kan skapas genom både strategiska satsningar internt i kommunen och via externa medel.

Utvärdering av riktlinjen

Utvärderingen av FoU-riktlinjen sker de närmaste åren på följande vis. En sammanställning av resultaten genomförs i första hand VT 2025 och sedan under HT 2027. Både kvantitativa och kvalitativa mått kommer att användas för att bedöma resultatet av de olika målen i riktlinjen (se tabell 1 och 2). Resultatet av de båda sammanställningarna presenteras skriftligt och muntligt för Utbildningsförvaltningens ledningsgrupp, rektorerna och för PUR. Utifrån dessa sammanställningar och analyser av riktlinjens måluppfyllelse avgörs sedan om den behöver revideras och när det i så fall ska göras.



Tabell 1. Kvantitativa utvärderingsmätt

Kvantitativa utvärderingsmätt	Målområde 1–4	Ansvarig för utvärdering	När?
Deltagarlistor från informell och formell kompetensutveckling	1	Verksamhetschef utveckling och vetenskaplig ledare	Fortlöpande under perioden
Trafik på hemsidan	4	Verksamhetschef utveckling och vetenskaplig ledare	En gång per år
Presentationer och publikationer som baseras på FoU-arbetet inom Utbildningsförvaltningen	4	Verksamhetschef utveckling och vetenskaplig ledare	Fortlöpande under perioden
Enkät med fasta svarsalternativ med rektorer	1–4	Verksamhetschef utveckling och vetenskaplig ledare	VT 2025 och HT 2027

Tabell 2. Kvalitativa utvärderingsmätt

Kvalitativa utvärderingsmätt	Målområde 1–4	Ansvarig för utvärdering	När?
Utvärdering med öppna frågor i samband med specifika kompetensutvecklingsinsatser med lärare och rektorer	1, 2	Verksamhetschef utveckling och vetenskaplig ledare	Fortlöpande i samband med avslutade kompetensutvecklingsinsatser
Gruppintervju med avdelningschefer och ledamöter i PUR	1–4	Verksamhetschef utveckling och vetenskaplig ledare	VT 2025 och HT 2027
Utvärdering med öppna svarsalternativ med rektorer	1–4	Verksamhetschef utveckling och vetenskaplig ledare	VT 2025 och HT 2027



Referenser

- Barn- och utbildningsnämnden (2014). *Skolans utveckling, vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Strategi för forskning och utveckling i Piteå Kommuns skolor*. Fastställt av barn- och utbildningsnämnden 2014-06-25. Piteå kommuns arkiv.
- Bergmark, U., & Hansson, K. (2021). Skola på vetenskaplig grund – att tolka och översätta uppdraget. I U. Bergmark & K. Hansson (Red.) *Skola på vetenskaplig grund i praktiken – akademisering av lärares arbete* (s. 17–40). Studentlitteratur.
- Bergmark, U., & Graeske, C. (2022) *Praktiknära forskning i förskola och skola: undervisning, forskning och utveckling i samverkan*. Studentlitteratur.
- Carlgren, I. (2019). Forskning i samverkan – om den undervisningsutvecklande forskningens bidrag. I Y. Ståhle, M. Waermö & V. Lindberg (Red.), *Att utveckla forskningsbaserad undervisning: analyser, utmaningar och exempel* (s. 51–72). Natur & Kultur.
- Dir. (2017:U2015/03573/UH; U2017/01129/UH) *Regeringsbeslut 2017-03-09. Uppdrag om försöksverksamhet med praktiknära forskning*. Utbildningsdepartementet.
- Rapp, S., Segolsson, M., & Kroksmark, T. (2017). The Education act: Conditions for a research-based school a frame-factor theoretical thinking. *International Journal of Research and Education*, 2(2), 1–13.
- SFS 2010:800. *Skollag*. Skolverket.



Bilaga 1

Initiativ som genomförts vid Utbildningsförvaltningen

Piteå kommun har under lång tid arbetat strategiskt och konkret med forskning och utveckling i förskola och skola, men arbetet intensifierades i samband med skollagens skrivningar om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Barn- och utbildningsnämnden antog 2014 en strategi för forskning och utveckling: *Skolans utveckling, vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet – Strategi för forskning och utveckling i Piteå kommuns skolor*. På förvaltningsnivå har det utifrån strategin utformats strukturer och inrättats olika funktioner samt genomförts aktiviteter för att främja forskning och utveckling. Nedan ges exempel på detta.

- **Vetenskaplig ledare**

Förvaltningen inrättade en tjänst som vetenskaplig ledare 2015 (disputerad person inom det utbildningsvetenskapliga området).

- **Magisterutbildning för lärare**

I samverkan med Umeå universitet bedrevs under åren 2016–2021 en magisterutbildning för lärare, *Forskning och utveckling i skolan* där 16 lärare från Piteå kommun genomfört utbildningen.

- **Utbildningsvetenskapligt råd**

Barn- och utbildningsnämnden inrättade Piteå utbildningsvetenskapliga råd (PUR) 2017. Rådet består av lärare, rektorer, förvaltningschef, forskare och kommundoktorander. PUR ska främja vetenskaplig verksamhet och föreslå strukturer för utveckling av skola och utbildning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

- **Flexitforskare**

Förvaltningen anställde under åren 2017–2021 en så kallad Flexitforskare med finansiering från Riksbankens jubileumsfond och Sparbanken Nord. Forskaren arbetade med forskning och utveckling i Utbildningsförvaltningens verksamhet.

- **Utbildning för rektorer**

Under åren 2018–2020 bedrev Utbildningsförvaltningen en utbildning för rektorer, *Att leda en skola på vetenskaplig grund*, där alla rektorer i förskola, grundskola och gymnasium deltog. Syftet var att stärka rektorerna i rollen att leda en skola som vilar på vetenskaplig grund.

- **Forsknings- och utvecklingsprojekt**

Under åren 2017–2022 har ett flertal forsknings- och utvecklingsprojekt bedrivits i samverkan med Umeå universitet och Luleå tekniska universitet.



- **Examensarbete i samverkan**

Under läsåret 2020–2021 genomfördes tillsammans med Luleå tekniska universitet och Umeå universitet ett pilotprojekt, *Examensarbete i samverkan*, som gick ut på att lärarstudenter skrev sina examensarbeten med en praktisknära ansats med en universitetshandledare och en lärare/förskollärare som biträdande handledare. Efter avslutat pilotprojekt fortsätter nu samverkan mellan Piteå kommun och Luleå tekniska universitet gällande lärarstudenters examensarbeten.

- **ULF-avtal (Utbildning Lärande Forskning)**

Utbildningsförvaltningen har tecknat ULF-avtal med Umeå universitet och Luleå tekniska universitet som omfattar såväl strategiarbete som forsknings- och utvecklingsprojekt.

- **Seminarieserie MULF-talk**

PUR inrättade 2019 en seminarieserie för forskning och utveckling i förskola och skola: Mötesplats Utveckling Lärande och Forskning – MULF-talk.

- **Populärvetenskaplig tidskrift**

En populärvetenskaplig tidskrift *Forskning och utveckling i förskola och skola (Fufos)* har inrättats av PUR 2020. Tidskriften vänder sig till författare inom såväl förskola och skola som universitet och utgör ett viktigt komplement till vetenskapliga tidskrifter – en unik publiceringsmöjlighet och ett forum för yrkesverksamma inom förskola och skola samt forskare för att generera och sprida beprövad erfarenhet och forskning.

- **Forsknings- och utvecklingsteam**

År 2022 inrättades ett forsknings- och utvecklingsteam på förvaltningsnivå (FoU-teamet). Teamet fungerar som en länk mellan utbildningsförvaltningens ledning, rektorer, lärare, forskare och politiker. FoU-teamet leds av Utbildningsförvaltningens vetenskapliga ledare. I teamet ingår tre förstelärare samt en kommundoktorand och tillika biträdande vetenskaplig ledare. FoU-teamet arbetar för att skapa strukturer och aktiviteter som utvecklar utbildningen i Piteå kommuns skolor på såväl vetenskaplig grund som beprövad erfarenhet. Teamet verkar för att öka lärares vetenskapliga kompetens och förmåga att leda utvecklingsarbete, vilket i förlängningen bidrar till lärares professionella utveckling och elevers lärande. Aktiviteter som teamet arbetar med är bland annat nätverksträffar, forskningscirkel, seminarier, handledning och forskningsbevakning.

- **Kommundoktorandtjänster**

Under hösten 2022 anställdes två kommundoktorander vid Utbildningsförvaltningen i samverkan med Umeå universitet. De arbetar 80% med forskning och 20% med utvecklingsarbete inom förvaltningen.